

RAKVERE TÜTARLASTEKOOLID XIX SAJANDIL

Rakvere tähtsamateks õppeasutusteks olid XIX sajandil kreis- ja elementaarkool. Neis mõlemas võisid õppida aga ainult poisid. Tütarlaste jaoks riiklikke koole ei avatud, sest naistele hariduse andmist ei peetud vajalikuks. Tõsi küll, Rakvere lähedal Vinni mõisas tegutses juba 1794. aastast alates aadlitütarlaste kool, kus õppisid kuni 60 saksa soost mõisapreilit. Siia oli avatud sissepääs ainult aadlike tütardele. Linnaste, isegi mitte kõige jõukamate kaupmeeste ja käsitöömehtrite lapsed sinna ei pääsenud. Samal ajal oli aga Rakvere kujunemas nimetamis-

väärseks käsitöö-, kaubandus- ja kultuurilelu keskuseks. Linna elanike arv kasvas XIX sajandi I poolel enam kui kolmekordseks, ulatudes 1845. aastal 1662-ni. Neist oli naisi 666. Juba sajandi algusest peale kerkis siin päevakorrale tütarlastekooli rajamine. Selle mõtte teostamine lükus aga aasta-aastalt edasi.

Esimesed andmed tütarlastekooli olemasolu kohta ulatuvad 1821. aastasse, millal Rakveres tegutsesid Caroline Schirmacheri erakool ja pansion 20 tütarlapsel. Samasuguseid väikesi erapansione rajati 1820-ndail aastail veel teistsgi. Need kõik tegutsesid

vald mõne aasta, neis õppis 10—20 jõukamat linnapreilit.

1838.—1845. a. töötas Rakveres Elvine-Elisabeth Friedemann'i tütarlastekool. Et õppemaks oli 11 rbl. aastas, lisaks sellele veel küllalt soliidne pansionitasu, võisid siingi õppida ainult jõukamate vanemate lapsed.

1838. aastal 10. juunil sai kohalik pastor Constantin Wincler loa tütarlastekooli asutamiseks. See kujunes esimeseks kooliks, kus väikese õppemaksu tõttu võisid algteadmisi lugemises, kirjutamises ja rehkendamises omandada ka mõnede vaesemate käsitöölste tütreid. Peamiseks distsipliiniks oli aga Wincleri koolis usuõpetus, selle kõrval ka käsitöö. Oppeasutuse eesmärgiks kujunes «kristlike ja usinate koduperenaiste» kasvatamine. Õpilaste arv kõikus siin 20—30 vahel.

1840-ndate aastate teisel poolel jätkusid väiksemate erakoolide ja pansionide rajamine ning tegutsemine. 1845.—1848. aastal võisid tütarlapsed, kelle vanemad suutsid tasuda aastas 15 rbl. õppemaksu, õppida Rosalie Abelli koolis. aastail 1847—1851 Anette Gieseke koolis. Mõlemas neis andis tunde ka tuntud koolimees, Fr. R. Faehlmanni ja Fr. R. Kreutzwaldi sõber Jakob

Johann Nocks.

1850-ndail aastail töötasid Rakveres kaks tütarlastekooli. Need olid Benedicte Hoferi üheklassiline elementaarkool (rajatud 1853. a.) ja Ida Aabeli kaheklassiline tütarlastekool (rajatud 1850. a.). Viimane kujunes juba veldi suuremaks ja kindlama programmiga õppeasutuseks. See oli ühtlasi esimene tütarlastekool, mis sai linnalt toetust 200 rbl. aastas. Kooli tegevuse algusaastail õppis seal 20 tütarlaste ümber, 1858. aastaks oli õpilaste arv tõusnud juba 52-ni (neist aadlikke 5, käsitöölste seisusest 36, nn. vaba inimesi 9). Siin õpe-

tati usuõpetust, saksa, vene ja prantsuse keelt, ajalugu, geograafiat, aritmeetikat, joonestamist, laulmist ja käsitööd.

Ka see kool ei rahuldanud linna vajadusi. Oli ju 1858. aastaks elanike hulk kasvanud 1544-ni, neist naisi 724. See arv näitas sajandi teisel poolel kilret tõusutendentsi (1870. a. oli elanikke 2664, sajandi lõpul aga juba ligi 6000).

Uue, juba kõrgemat tüüpi tütarlastekoolina rajati 1858. aastal Zeeh asutuse II järgu tütarlastekool. See kujunes küllaltki suureks ja elujõuliseks hariduskoldeks. Muldugi said siingi käia ainult jõukate vanemate lapsed, sest õppemaks oli 15 hõberubla aastas. Koolis oli esimesel aastal ainult 36 noort. Edaspidi õppijate arv suurenes, ulatudes 1878. aastal 65-ni. Zeeh kooli juures jätkas tegevust ka endine Benedicte Hoferi elementaarkool.

Niisiis, XIX sajandi II poolel tütarlastele hariduse andmine mõnevõrra paranes. Siiski jäi sajandi lõpul veel suur osa linna nalsperest harimatuks, seda peamiselt vaesemast elanikkonnakihist. Koole oli vähe, õppemaks kõrge. Ja olemasolevaiks õpetati peamiselt usuõpetust, käsitööd ja keelt.

Suure sammu edasi tegi meie linna hariduselu pärast Oktoobri-revolutsiooni võitu. Kuid ka nüüd käis koolis poisse kaugelt enam kui tütarlapsi. 1925. aastal õppiski Rakvere koolides 1861 noort, neist tütarlapsi 1044. Sõjajärgsel nõukogude võimu aastail, millal üha enam pööratakse tähelepanu noorsoo kasvatamisele, on õpilaste arv tõusnud. Tänapäeval võivad ja peavad kõik noored õppima, et saada meie ajastu väärilisteks kodanikeks.

O. MAAMAE

Pildil: selles majas Kalintni tn. 35 asus Zeeh tütarlastekool.

H. Iahi foto

Lehekülje on koostanud mittekooiseisuline kodu-uurimise toimkond.